

Viheralueiden monipuolistaminen torjuu luontokatoa

<https://kaupunkikasviopas.hel.fi/kortti/viheralueiden-monipuolistaminen-torjuu-luontokatoa/>

Monet puistot sijaitsevat keskeisesti paikoilla, joilta kaupunkilaiset odottavat kaunismuotoisten puiden varjoa, perinteistä kukkien kauneutta ja huolellisesti leikattuja nurmikoita. Yksittäisellä katupuulla, kukkapenkillä tai nurmikkolohkolla on kuitenkin hyvin rajalliset mahdollisuudet ylläpitää monimuotoisia eliöyhteisöjä tai tarjota jonkin lajin koko elinkierron vaatimat resurssit. Monimuotoisinta kaupunkiluontoa tavataan niillä puistoalueilla, joissa on runsaasti erilaisia elinympäristöjä.

Puistoalueet on syytä pyrkiä hahmottamaan osana niitä ympäröivää kokonaisuutta, jossa puistojen eri osa-alueet kuten istutukset, puuyksilöt, vesiaiheet, nurmikot, niityt, lahopuut ja niitä ympäröivä muu maankäyttö täydentävät toisiaan. Luonnon monimuotoisuuden lisäämiseen puistoissa pätee sama nyrkkisääntö, kuin metsissäkin: vähemmän hoitoa tarkoittaa yleensä enemmän luontoa.

Moniin puistoihin voimme huoletta päästää enemmän luontoa. Näissä puistoissa tulisi pyrkiä tietoisesti lisäämään niittymäisiä alueita nurmikoiden kustannuksella, sallia vapaasti kasvavat, hieman villiintyneetkin pensasistutukset, suunnitelmallisesti lisätä lahopuuta sekä rakentaa kivikasoista ja karkeasta sorasta erilaisia kivikoita ja hietikoita sekä muita kasvillisuudesta avoimia ja ravinteisuudeltaan köyhiä ruderaatti-tyyppisiä alueita. Myös hulevesien kerääntymistä maanpinnalle erilaisiin painanteisiin ja pidätysrakenteisiin tulee suosia.

Maaperä täynnä elämää

Maan pinnalla liikkuvista eliöistä havaitsemme suuren osan, mutta maanalainen elämä on puutteellisesti tunnettua. Viheralueen elävä maaperä sisältää bakteereja, sieniä, leviä, alkueläimiä ja maaperäeläimiä sukkulamadoista kovakuoriaisiin. Lisäksi siellä sijaitsevat kasvien juuret ja maahan varisseet siemenet, jotka odottavat sopivaa tilaisuutta päästä kehittymään kasveiksi. Maaperän monipuolinen pinnanalainen elämä on kasvien hyvinvoinnin ja toimivan ekosysteemin edellytys. Maaperäeliöstön hajotustoiminta palauttaa ravinteet kiertoon. Vain elävä maaperä sitoo hiiltä, puhdistaa ja sitoo kaupunkivesiä ja ylläpitää kasvillisuuden hyvinvointia.

Puistoja rakennettaessa elävää pintamaata tulee kunnioittaa ja ottaa talteen uudelleen käytettäväksi. Puistojen ylläpidossa puolestaan tulee ymmärtää, että maaperäeliöstöä tarvitsee ruokkia tarjoamalla sille lahoavaa kasviainesta, kuten pudonneita puiden lehtiä tai nurmikon tai niityn leikkuujätettä. Monimuotoinen puisto tarvitsee monimuotoisen maaperän. Ja elävästä maaperästä

siemenpankkeineen saadaan monimuotoisia rakennettuja viheralueita.

Kasvien valinta ruuantarjonnan näkökulmasta

Kaupungin viheralueiden istutuksilla voidaan tarjota paitsi silmänruokaa myös auttaa eläinten ruuansaintia. Marjat ovat tärkeä ravintolähde kaupungin eliöstölle, kuten esimerkiksi linnuille, nisäkkäille ja hyönteisille, ja ne tarjoavat silmäniloa myös ihmisille. Tarhaomenapuiden joukossa on vanhoja suomalaisia paikallislajikkeita, jotka voivat tuoda istutuksiin oman kiintoisan lisänsä.

Valitsemalla kukkivia puita ja pensaita tarjoamme mettä ja siitepölyä mm. pölyttäjien ravinnoksi. Pölyttäjille erityisen tärkeitä ovat varhain keväällä kukkivat puut ja pensaat, kuten raita ja muut pajut.

Miksi suomalaisilla kasvilajeilla on merkitystä

Ilmastomme on vääjäämättä johtanut siihen, että rohkeimmat eksoottisten kasvien kokeilut ovat jääneet lyhytikäisiksi. Pohjoisessa ilmastossamme paikalliset puulajit ovat perinteiset muodostaneet puistojemme rungon. Muualta kotoisin olevat kasvilajit saattavat hyvinkin tarjota suojaa ja ruokaa kaupungin eliöstölle, mutta meillä ei useinkaan ole siitä riittävästi tietoa. Sen sijaan tiedämme, että suomalaiset puut tarjoavat varmasti elinympäristöjä suomalaisille eliöille.

Tämän hetken suuria huolenaiheita on hyönteiskato. Hyönteiset ovat korvaamaton osa luonnon ravintoketjuja. Ne ovat sekä ruokaa muille eliöille että mahdollisesti itse syövät toisia hyönteisiä. Pölyttävät hyönteiset puolestaan ovat välttämättömiä hyönteispölytteisten kasvien lisääntymiselle mutta myös ihmisten ruuantuotannon elinehto.

Monet hyönteiset ovat erikoistuneet voimakkaasti. Vaikuttaakin siltä, että useimmat vierasperäiset kasvilajit houkuttelevat parhaiten niitä yleisiä ja runsaslukuisia hyönteisiä, jotka pystyvät hyödyntämään laajaa kukkavalikoimaa. Vierasperäisistä kasveista on siis hyötyä etenkin niille hyönteisille, jotka muutenkin löytävät ruokansa helposti ja ovat siksi vähemmän avun tarpeessa.

Jos haluamme edistää kaupunkiluonnon monimuotoisuutta kasvi-istutusten avulla, kaikkein varmimmin se tapahtuu käyttämällä koristekasvien rinnalla kotimaisia luonnonkasveja: ne houkuttelevat monipuolisesti Suomessa eläviä aikuisvaiheen pölyttäjiä, ja ne ovat myös monen hyönteisen toukkien ravintokasveja.

Kuinka ruokimme pölyttäjähyönteisiä

Kaikki hyvät pölyttäjäkasvit eivät houkuttele samalla tavalla kaikkia hyönteisryhmiä. Pölyttäjien kasvimieltymyksiin vaikuttavat oleellisesti kukkien tai kukinnon mesi- ja siitepölypitoisuus, väri, koko, muoto ja tuoksu.

Valtaosa kotimaisista perhosista ja mesipistiäisistä suosii purppuraisia, violetteja, sinisiä ja keltaisia kukkia. Useimmat kirkkaanpunaiset kukat vetävät varsin heikosti pölyttäjiä puoleensa. Eräät parhaista

perhoskukista ovat valkoisia. Ne houkuttelevat etenkin yöperhosia, ja niiden houkutusteho perustuu erityisesti voimakkaaseen tuoksuun.

Perennaistutus, joka on monilajinen, koostuu eri aikaan kukkivista lajeista ja jossa kukat ovat eri mallisia, on hyönteisille paras. Syvätorviset kukat ovat pitkäimukärsäisten perhosten ja pitkäkielisten kimalaisten suosiossa. Kukkakärpäsilä on varsin lyhyt imukärsä, joten ne suosivat erityisesti lyhyttorvisia kukkia. Kukkakärpäset ovat hyvin tärkeitä mm. sarjakukkaiskasvien (Apiaceae) ja tuomen, viljelykasveista raparperin ja omenapuiden pölyttäjiä. Lajikkeet, joiden kukka on hyvin tiheään kerrannainen, ruokkivat enintään hyvin pieniä pölyttäjähyönteisiä.

Pölyttäjien suosimisen kannalta tietyt kasviheimot ovat erityisen suositeltavia. Pölyttäjien kannalta erinomaisia koristekasviheimoja ovat hernekasvit (Fabaceae), huulikukkaiskasvit (Lamiaceae), sarjakukkaiskasvit (Apiaceae), asterikasvit (Asteraceae), ristikukkaiskasvit (Brassicaceae) ja kohokkikasvit (Caryophyllaceae).

Kuvat

Image not found or type unknown

Yksi yksinkertaisimmista keinoista lisätä puistojen luonnon monimuotoisuutta on lisätä lahoavan puuaineksen määrää. Lahopuuta voi säästää kokonaisina rukoina tai kerätä säännöllisen hoidon yhteydessä syntyneet rungot, risut ja oksat lahopuuaitoihin kuten kuvassa on tehty Vasikkasaarella. Lahopuuaidat toimivat niin sanottuina hyönteishotelleina, joissa viihtyy hyvin monipuolinen joukko hyönteisiä ja hämähäkkieläimiä ja lahottajasieniä. Ne tarjoavat ravinnon ja elinympäristön myös suurelle joukolle muita eliölajeja. Monet sammakot, matelijat, linnut ja pikkunisäkkäät löytävät ruokansa sekä turvapaikan erilaisista risukasoista. Kuva Tuomas Lahti.

Image not found or type unknown

Sibeliuksenpuistossa Taka-Töölössä on jo vuosia ylläpidetty niittymäisiä alueita osana rakennettua puistoa. Niittykasvillisuus tarjoaa ravintoa ja suojapaikkoja pikkunisäkkäille kuten hiirille ja myyrille. Hiirien ja myyrien perässä Sibeliuksenpuistossa on myös voinut nähdä useampana vuonna 2010-luvulla syysvaelluksella olevia hiiripöllöjä. Hiiripöllöjen tai muiden petoeläinten houkuttelu puistoihin ei onnistu yksittäisillä kasvilajivalinnoilla, vaan se edellyttää monimuotoisen elinympäristön tarjoamista petojen alapuolella ravintoverkossa oleville lukuisille muille eliölajeille. Kuva Tuomas Lahti.

Image not found or type unknown

Luonnon monimuotoisuuden näkökulmasta erityisen hyviä puulajeja ovat haapa, raita ja muut isot pajupuut, tervaleppä sekä kotimainen metsäkuusemme. Tervaleppää suosimalla myös puistoissa voidaan tarjota ravintoa ja pesimäpaikkoja mm. useille eri lintulajeille. Kuvassa urpiainen ruokailee tervalepän siemenillä Hakasalmenpuistossa Etu-Töölössä. Kuva Tuomas Lahti.

Image not found or type unknown

Kangassinisiivet ruokailevat varhain keväällä pajun kukinnossa. Pajut ovat hyvin tärkeitä mesikasveja mm. talvehtineille perhosille ja kimalaisille. Kuva Tuuli Ylikotila.

Image not found or type unknown

